

Kako razlikovati rečenične članove?

Osim predikata, rečenične članove prepoznamo po pitanjima.

Pokušaj sam – pročitaj najprije moguća pitanja za rečenične članove:

GDJE? KAMO? KUDA?
ODAKLE? DOKLE?

KADA? OTKAD? DOKAD?

KAKO?

ZAŠTO?

PREDIKAT

S KIM? ČIME?

TKO? ŠTO?

KOGA? ŠTO?

KOGA? ČEGA?

KOMU? ČEMU?

O KOMU? ČEMU?

Pokušaj sada u sljedećim rečenicama **prepoznati koji dio rečenice odgovara na koje od tih pitanja** (u nekoliko prvih rečenica već su različito označeni dijelovi rečenice koji odgovaraju na različita pitanja):

Sutra ujutro u devet sati učenici sedmih razreda **idu** autobusom u Hrvatsko narodno kazalište.

Moj prijatelj s mora strašno se boji morskih pasa.

Odnio sam dar njegovoj baki.

U imeniku ti je upisana jedna velika jedinica. *U njegovom stanu ostali smo do devet sati.*

Mario je nakon zadnjeg sata brzo otrčao prema igralištu.

Ivan me je snažno pogodio loptom u trbuh.

Moj radoznali otac odmah je nazvao razrednicu Tomečak.

Crni konjanici odjahali su polako prema istoku.

Ako si to dobro učinio, sada ćeš pojedinim rečeničnim članovima dati imena. Posluži se sljedećom tablicom:

PITANJE:	NAZIV REČENIČNOG ČLANA
TKO? / ŠTO?	SUBJEKT (ako je jedna riječ) ili SUBJEKTNI SKUP (ako je više riječi) Unutar subjektivnog skupa potraži "glavnu" riječ - to je subjekt, a ostale riječi su dodaci subjektu.
KOGA? / ŠTO?	IZRAVNI OBJEKT (ako je jedna riječ) ili OBJEKTNI SKUP S IZRAVNIM OBJEKTOM (ako je više riječi) Unutar objektivnog skupa potraži "glavnu" riječ - to je izravni objekt, a ostale riječi su dodaci objektu.
KOGA? ČEGA? KOMU? ČEMU? O KOMU? ČEMU?	NEIZRAVNI OBJEKT (ako je jedna riječ) ili OBJEKTNI SKUP S NEIZRAVNIM OBJEKTOM (ako je više riječi) Unutar objektivnog skupa potraži "glavnu" riječ - to je neizravni objekt, a ostale riječi su dodaci objektu.
KADA? OTKAD? DOKAD?	PRILOŽNA OZNAKA VREMENA (POV)
GDJE? KAMO? KUDA? ODAKLE? DOKLE?	PRILOŽNA OZNAKA MJESTA (POM)
KAKO?	PRILOŽNA OZNAKA NAČINA (PON)
ZAŠTO?	PRILOŽNA OZNAKA UZROKA (POU)
S KIM?	PRILOŽNA OZNAKA DRUŠTVA (POD)
ČIME?	PRILOŽNA OZNAKA SREDSTVA (POS)

To su osnovni rečenični članovi. Također postoje i dodaci imenicama koji ih pobliže opisuju. To su:

ATRIBUT [*PRIDJEVNI ATRIBUT* (pridjev, zamjenica ili broj) i *IMENIČKI ATRIBUT* (imenica dodana imenici, u različitom su padežu)] i **APOZICIJA** (imenica dodana imenici, obje su u istom padežu).

NEZAVISNO SLOŽENE REČENICE

Od jednostavnih rečenica možemo načiniti složenu tako da ih samo nižemo jednu do druge i stavimo zarez, npr.

Ušao sam u školu. Krenuo sam prema svome razredu. > Ušao sam u školu, krenuo sam prema svome razredu.

Možemo ih povezati i tako da između njih stavimo neki veznik:

Ušao sam u školu. Krenuo sam prema svome razredu. > Ušao sam u školu i krenuo prema svome razredu.

Kada smo od dvije ili više rečenica načinili složenu rečenicu, onda te rečenice unutar složene rečenice nazivamo SUREČENICE.

Pokušaj u sljedećim primjerima pronaći veznik pomoću kojeg su povezane surečenice:

Treniram nogomet ili igram igrice.

Sjedim na klupi i čekam poziv u igru.

U autobusu smo pjevali a u muzeju smo bili pristojni.

Vi ste dobra djeca ali ipak ste nekad nepristojni.

Na izletu su svi bili dobri samo se Marin stalno glupirao.

Igrali smo svi no to nam nije pomoglo.

Dugo smo razgovarali o športu te oko deset otišli spavati. Ne igramo dobro dakle moramo promijeniti taktiku.

Pokušaj u sljedećim rečenicama upisati zarez ondje gdje je granica među surečenicama:

Zatvorio sam prozor zaključao vrata.

Donio sam pribor stavio sam ga na profesorov stol.

Pokušaj sada dati imena tim nezavisno složenim rečenicama i upisati zarez ako je potrebno.

Posluži se tablicom:

VEZNICI	NAZIV NEZ. SLOŽ. REČENICE	PISANJE ZAREZA
i, pa, te, ni, niti	SASTAVNA	NE
ili	RASTAVNA	NE
a, ali, nego, no, već	SUPROTNA	DA
samo, samo što, jedino, jedino što, tek, tek što, osim što	ISKLJUČNA	DA
dakle, zato, stoga	ZAKLJUČNA	DA
(NE POSTOJI VEZNIK MEĐU SUREČENICAMA)	REČENIČNI NIZ	DA

Evo još primjera za vježbu:

Sjeli smo u autobus jedino je vozač još bio vani.

Puno sam učio dobro ću riješiti ispit.

Niti sam učio niti ću doći na ispit.

Naučio sam skoro sve jedino nisam stigao vježbati množenje.

Bio sam na karnevalu a maskirao sam se u cvijet.

Prešao sam zebru pa skrenuo lijevo.

Ušao sam i sjeo na svoje mjesto.

Pogledali smo film te se uputili doma.

Išli smo u grad ali nismo povelj Ivana.

Nismo otišli u kupovinu nego smo posjetili Ivana.

Mislim dakle postojim.

Odnio sam stvari u sobu i zaključao sam vrata.

Nisam učio nego sam gledao televiziju.

Večeras ću učiti ili ću gledati utakmicu.

ZAVISNO SLOŽENE REČENICE

Veznike zavisno složenih rečenica ne trebaš pamtit, bitno je da shvatiš njihovu ulogu u rečenici. Evo većine veznika zavisno složenih rečenica:

tko, što, koji, čiji, kakav, kolik
da, neka

kad, dok, čim, kad god, otkad, otkad god, nakon što, samo što, dok god, dokle god, pošto, tek što, prije nego što, prije negoli što, otkako, dokle
zato što, budući da, kako (god), zbog toga što, zato jer, jer, zato da
(ovdje) gdje, gdje god, (ovuda) kuda, (onamo) kamo, otkud, odakle (god), dokle (god)

kao da, tako da, kao što, (onako) kako, koliko (god)

iako, premda, makar, ma kako, unatoč tome što, usprkos tome što, bez obzira na to što, ako i, kad i, da i, umjesto da, (mada)

ako, (ukoliko), li, kad (bi),

Ako bilo kojim od tih veznika započnemo izjavnu rečenicu (ne upitnu), dobit ćemo nedovršenu misao, nepotpunu rečenicu. Promotri sljedeće dvije rečenice:

Ispravit ću ocjenu. Ugasio sam svjetlo.

One su dovršene, potpune izjavne rečenice, ali ako im na početak stavimo neki od gornjih veznika, one postaju nepotpune, npr.

*Iako ću ispraviti ocjenu... Kad ispravim ocjenu... Ako ispravim ocjenu... ...da ću ispraviti ocjenu. ...jer ću ispraviti ocjenu.
Kad sam ugasio svjetlo... Tko ugasi svjetlo... Kad god ugasim svjetlo... ... da ugasim svjetlo. ... jer sam ugasio svjetlo.*

Te rečenice treba dopuniti nekom drugom izjavom, dodatnom surečenicom, npr.

Iako ću ispraviti ocjenu, vi mi sigurno ne ćete kupiti bicikl. Obećao sam da ću ispraviti ocjenu.

Dakle, te nedovršene rečenice mogu samo biti dio neke druge rečenice. Tu nedovršenost daje im veznik. Pokušaj u sljedećim rečenicama podcrtati te nedovršene surečenice i zaokružiti veznik (on je uvijek na početku te nedovršene misli).

Kad ispraviš ocjenu dobit ćeš bicikl. Rekao mi je da ugasim svjetlo. Pomislio sam da ne ćeš doći.

Tko prvi dođe dobit će nagradu. Ovdje gdje stojimo sagradit će se crkva. Nisam došao jer me niste pozvali.

On se ponaša kao da je najpametniji na svijetu. Otkad je on otišao kuća je potpuno prazna.

Dok sam se ulazio u dvoranu čuo sam trenerovo vikanje. Ovako kako je napisano na ploči, treba biti i u vašoj bilježnici.

Ta surečenica koju si podcrtao zove se zavisna surečenica jer ovisi o drugoj surečenici, koju nazivamo glavna. Pravilo o zarezu je sljedeće: **AKO IDE PRVO ZAVISNA PA GLAVNA SUREČENICA (inverzija), ZAREZ SE PIŠE NA KRAJU ZAVISNE. AKO IDE PRVO GLAVNA PA ONDA ZAVISNA, ZAREZ SE NE PIŠE. Sada upiši zarez u gornjim primjerima.**

Dakle, zavisna surečenica je nedovršena i počinje zavisnim veznikom. Većina njih odgovara na neko od pitanja za rečenične članove (pitanja se nalaze u tablici na prvoj stranici).

Pokušaj prepoznati na koje pitanje odgovara ta surečenica koju si podcrtao. U pitanjima se koristi riječima iz glavne surečenice.

Primjer:

Kad ispraviš ocjenu dobit ćeš bicikl. PITANJE: *Kad ćeš dobiti bicikl?* ODGOVOR JE ZAVISNA SUREČENICA: *Kad ispraviš ocjenu.*

Pazi: u odgovoru mora biti cijela zavisna surečenica, od prvog do zadnjeg slova.

Ta zavisna surečenica odgovara na pitanje za priložnu oznaku vremena i nazivamo ju VREMENSKA SUREČENICA.

Primjer:

Rekao mi je da ugasim svjetlo. PITANJE: *Koga/što mi je rekao?* ODGOVOR: *Da ugasim svjetlo.*

Ta zavisna surečenica odgovara na pitanje za objekt i nazivamo ju OBJEKTNA SUREČENICA.

Pitanjima možemo prepoznati i MJESNU, NAČINSKU, UZROČNU i SUBJEKTNU surečenicu. Pokušaj u gornjim primjerima odrediti vrstu zavisne surečenice.

Osim njih u osnovnoj školi se uče još **ATRIBUTNE** i **PREDIKATNE** surečenice koje ne možemo prepoznati po pitanjima.

Kod atributnih treba prepoznati da je cijela surečenica dodana uz neku imenicu (najčešći veznici su *koji, kakav, što i čiji*):

To je čokolada koju obožavam. Gledao sam film koji si mi preporučio. To je onaj lav što uvijek spava. To su filmovi kakve volim.

Najteže je prepoznati predikatne surečenice. One se uvrštavaju unutar imenskoga predikata, tj. cijela surečenica dopunjuje nepotpuni glagol *biti*:

Škola je ono što volim. Ja sam koji jesam. Dobro ponašanje je ono što treba pohvaliti.

Složene rečenice u kojima se nalazi predikatna surečenica uvijek počinju nekim pojmom pa se onda pomoću glagola *biti* taj pojam objašnjava predikatnom surečenicom.